

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבהו
קרק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"ד

פורים
גליון 46 | תשפ"א

נדמה כמשתגע ממש, בכ"א לא שוכח במצב כזה לחלוק
כבוד למלכות, ואפי' שלא בפני המלך כלל, ואין המלך
רואהו.

וצריך ביאור, מה החשיבות של אותו כבוד מלכות, שמרדכי
כ"כ הקפיד עליו, וביותר צ"ע, אי מרדכי מקפיד כ"כ על
כבוד המלכות, למה לא מקיים את 'מצוות המלך'
להשתחוות להמן.

אלא הביאור הוא כך, שהרי עיקר טענתו של המן על
ישראל היתה, שהם מזלזלים בכבודה של מלכות, "ואת דתי
המלך אינם עושים", דהיינו שלא מתחשבים בחוקי המלך
ובכבודה של מלכות, אבל האמת היא שההיפך הוא הנכון,
וכמו שידועה הגמ' (ברכות נ"ח ע"א) שרב ששת ענה
לאותו צדוקי "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא",
וע"כ רב ששת רץ לחלוק כבוד למלכות, ועוד דרשו חז"ל
(מגילה ט"ז ע"א) על "המלך" במגילה, זהו מלכו של עולם,
ומחמת כך מרדכי וישראל נוהגים כבוד במלכות, וחזינן
להדיא שמעשי מרדכי לכבודה של מלכות, הם
המפילים את המן אחת לאחת, דתליית המן על

העץ אשר הכין למרדכי, היתה ע"י
אמירת חרבונא "גם הנה העץ וכו'
אשר דבר טוב על המלך", ותחילת
מפלתו, אשר ע"ז זרש אמרה, אם
החילות ליפול לפניו וכו', היתה על
מה שהרכיב את מרדכי בבגדי המלך,
ובגמ' שם (מגילה ט"ז ע"ב), נתבאר
שמרדכי אמר להמן שאין זה מכבוד
המלך ללבוש בגדיו כך בלי להסתפר,
ובלי להתרחץ קודם, והמן נהפך בעל
כרחו לספר והבלן של מרדכי,
ומאותה הנהגה של כבודה של
מלכותא דארעא, משום מלכותא
דרקיעא, נשתרשה כל ההצלה של עם
ישראל.

שפה
לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

קריאת המגילה מעלות השחר

הנה חזינן דכל מצווה התלויה ביום,
צריכים להמתין לקיימה אחר נץ
החמה דווקא, ולא סגי מעלוה"ש, ויש
לעיין אמאי במצוות התלויות בלילה,
לא בעינן להמתין לחשיכה ממש, וסגי
בצאת הכוכבים, והוסיף רבינו, דביותר
הא מצינו בפוסקים גבי ספיה"ע, דשרי
לכתחילה לספור אחר שקיעה"ח,

המשך בעמוד הבא

ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם

בדיני מגילת אסתר, אנו מוצאים דין, שאינו נמצא כ"כ
בדיני מצוות אחרות, והוא חיוב העיר מחמת "עשרה
בטלנים" שבה, ויש לבאר גם, מהו השם 'עשרה בטלנים',
היה מקום לומר, עשרה לומדים, עשרה ת"ח, וכו'.

אלא הביאור הוא דכל קטרוגו של המן היה "ואת דתי המלך
אינם עושים" וברש"י (שם) דמפקי לכולא שתא בשה"י
פה"י, שבת היום פסח היום, דהיינו בטלנים המחפשים
להשתמט מחובת המלך, ע"י תירוצים של שבת היום, פסח
היום, ממילא הנצחון הגדול על המן הוא, שאומרים לו
דווקא בעיר שישנם את אותם 'בטלנים', כמו שכינית את
אותם ת"ח, יש לה חשיבות מיוחדת לקריאת המגילה וכו'.

ועוד יש להוסיף דהנה מצינו בגמ' (מגילה ט"ז ע"א) אמר
להו (המן) אתא מלי קומצי קמחא דידכו, דהיינו קרבן
מנחת העומר שלכם, דחה את הגזירת עשרת אלפים
כיכר כסף שלי, ע"כ.

וזמן הבאתו של אותו קרבן העומר,
למדו חז"ל מקרא ד"ממחרת השבת",
משא"כ הצדוקים שלמדו ממחרת
השבת כפשוטו, וע"ז אומר להם המן,
"מלא קמצי דידהו", הכח של הרבנן
שלכם, העשרה בטלנים שלכם, "דחי
עשרה אלפי ככרי כספא דידך", הוא
הוא שביטל את הגזירה של עשרת
אלפים כיכר כסף שלי.

ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק

רואים אנו את הנהגתו של מרדכי,
שאע"ג שיוצא מגדרו להסתובב
בלבוש שק ברחוב העיר, עד שהיה

אלא נראה שכלל שעובר זמן כך מתגברת סכנת הגזירה, וכמו שמצינו בתענית חלום (תענית י"ב ע"ב) אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת, (אמר) רב חסדא ובו ביום, ואמר רב יוסף ואפילו בשבת, ע"כ. וחזינן דכשמתענים לאלתר יש כח יותר גדול לביטול הגזירה, על אף שמבטל סעודת שבת, וכמו כתם שנופל בבגד ככל שממהרים לנקותו, כך קל יותר לנקותו, משא"כ לנקותו לאחר זמן, כבר נדרש חומרי ניקוי מיוחדים בכדי להעבירו מהבגד.

ומכאן משמע על החיוב תשובה המונח על כל אחד ואחד, תיכף לאחר שמרגיש בנפשו שחטא, ואפי' חטא קטן, ולא להמתין לוידי לזמן התפילה 'סלח לנו' וכדו', אלא לאלתר קודם שישתרש בו החטא יתוודה.

ובדרך רמז יש לפרש, דבמדרש (אסתר רבה ז, יח) מובא, שאליו הנביא הופיע לפני מרדכי, וגילה לו, שיש מקום לביטול גזירת המן, משום שהגזירה לא היתה חתומה בדם, אלא בטיט, ולפיכך עתיד הקב"ה, שישמע לתפילות ישראל ויצילם, דהיינו הגזירה היתה ב"טיט", וכמו שרואים אנו במציאות בטיט, שבתחילה הוא רך ואפשר לשנותו, ואח"כ מתקשה וצריך לשברו בפטיש, כמו"כ אותה גזירה, לאלתר ע"י צום אפשר עוד להעבירה, משא"כ אם ימתינו לאחר זמן, שאז יהיה קשה יותר לבטל הגזירה.

משא"כ ציווי המלך להשתחוות להמן, זה סותר לכבוד מלכו של עולם, מחמת שהמן עשה עצמו כאלוה (כמובא ברש"י כאן) או שרקם על בגדיו דמות ע"ז, (כדאי' במדר"ר כאן), ובמצב כזה לא שייך 'כבודה של מלכות', כמשנ"ת, שכל הכבוד מלכות נובע מהדמיון לכבוד מלכו של עולם.

ובנותן טעם יש להוסיף, דהא איתא בחז"ל (מובא ברש"י יחזקאל כא, כו) שהתרפים של לבן היו יכולים לדבר ולראות עתידות, ובזה"ק כתב אמאי לא דברו התרפים כשרחל גנבתם, מכיוון שרחל נהגה בהם דרך ביזיון, ושמעתם בכר הגמל, הרי בטל מהם כוחם, דכל כוחה של ע"ז הוא ע"י מה שמחשיבים אותה, וממילא מרדכי היהודי, מכל אותם רבבות שכורעים ומשתחוים להמן, ישנו יהודי אחד שלא כורע ומשתחוה, הרי שמבטל את אותה ע"ז, וזהו תחילת מפתח האמיתית של המן שעשה עצמו אלוה.

ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהו עליו אסתר

ודרשו חז"ל (פרקי דר"א מ"ט) שעבר על דברי תורה שהעביר יו"ט ראשון של פסח בלא אכילה ובלא שתיה, וביטל אכילת כזית מצה דאורייתא בליל יו"ט, ויש להקשות אמאי הוצרך מרדכי לבטל אכילת מצה הלא היה זמן רב עד לקיום הגזירה בפועל והיה יכול להמתין עד אחרי יו"ט.

רבינו-יוונים-פך השמן-והחפץ חיים זיע"א

בס"ד, סמוך ונראה לחג אשר מתחייבים בו סמוך ונראה התשפ"א. כבוד מעלת רבני מכון "שפתי כהן", השוקדים על תורת דודי גאון ישראל שליט"א, להנחילה לרבים, וכבר אמרתי על זה בדרך צחות, שהנכם משולים ל"יוונים", משום שלקחתם 'פך שמן', שהיה חתום וסתום בחותמו של כה"ג, (הלא היא לשונו של דודי שליט"א, בספריו הרבים, אשר מי יבינה, ומי ירד לסוף דעתו), ושיבתם החותמת, והשקיתם העדה ובעירם.

ברצוני להוסיף ווארט נורא על גדלותו של רבינו, כפי ששמעתי מאחד מרבני המשפחה שליט"א, לפני כמה שנים, וכך אמר: ידוע משמו של הגה"ק רבי אלחנן ווסרמן הי"ד, שני ווארטים נפלאים על גדלותו של רבו מרן החפץ חיים זיע"א, א. שאל רבי אלחנן זיע"א הרי החפץ חיים הינו גאון נורא ואיום, מחבר ספרי "משנה ברורה", וגאונותו ניכרת מבין בתרי הביה"ל ועוד. ומדוע נתפרסם בעולם בעיקר על צדקותו ולא על גאונותו, ותיירץ רבי אלחנן, שהחפץ חיים בידעו ומכירו גודל גאונותו התפלל ושפך לב כמים, שלא יתפרסם ברבים כגאון, משא"כ על עובדת היותו 'צדיק', לא עלה בדעת החפץ חיים זיע"א, שהוא 'צדיק' לכן לא התפלל על כך, ומשום כך התפרסם בכל רחבי תבל כצדיק נשגב. ב. אמר רבי אלחנן, לא הרי החפץ חיים זיע"א, כשאר גדולי תורה, שאצל שאר גדולים, ככל שמתקרבים למחיצתם יותר ויותר, יורד מקצת ערכם בעיניך, משא"כ החפץ חיים, בדיוק להיפך, ככל שמתקרבים אליו, מתחילים להשיג השגות חדשות בגדלותו הנוראה. ועל זה אמר אותו אחד מרבני המשפחה שליט"א, ששני הבחינות הללו תואמות את רבינו שליט"א להפליא. ותן לחכם ויחכם עוד.

דעת

חכמה ומוסד

ואחתום בברכת כהנים לכל העוסקים במלאכה א. הכהן ק.

שפה לנאמנים - המשך

מחמת דספק דרבנן לקולא, (אי אמרינן דספיה"ע בזה"ז דרבנן), ואמר רבינו דהיה מקום לחלק, דתליא בין חיובי דרבנן לדאורייתא, דבדאורייתא היה מקום לומר דבעינן להמתין לצה"כ ממש ולא סגי בשקיעה"ח.

ורצה רבינו לדחות חילוק זה דהנה בקריאת המגילה מובא בראשונים דהיה מקום לומר דקטן מוציא את הגדול אי לאו דאמרינן דתרי דרבנן אינו מוציא יד"ח חד דרבנן, (ואינו מקרי דברי קבלה), וחזינן דבקריאת המגילה בעינן להמתין להנה"ח ולא סגי מעלוה"ש, וצ"ע.

וביותר יש לעיין דהא מצינו בפוסקים (מובא במ"ב סי' תרפ"ח ס"ה) דחיוב פרוז בן יומו, תלוי במקום המצאותו בזמן עלוה"ש, ולכאורה זה צ"ב, וכי גר המתגיר, או עבד המשתחרר באמצע היום, לא יתחייב בלולב או בשאר מצוות שהז"ג מחמת שבעלוה"ש עוד לא היה מחוייב, אלא ע"כ דכאן בעינן ל"שם" פרוז, וזה תליא בתחילת היום, וא"כ היאך שייך לומר על זמן שאינו יכול לקרות מגילה שהוא זמן המחייבו, ולפי זמן זה קובעים אנו את חיובו, ובפרט לשיטת הטור (מובא בב"י או"ח סי' נ"ח) דעלוה"ש אינו יום גמור, וצ"ע, ולכאורה יש לומר דה"נ דגם באמצע היום המחליף מפרוז למוקף יתחייב בקריאת המגילה.

נדבת ידידנו הנעלה אשר שם אזנו כאפרכסת לתורת רבינו שליט"א ה"ה כמזה"ר דוד שדה שיחי' לעילוי נשמת אמו הצדקנית מרת דינה בת אסתר ע"ה

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק מאמא'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

